

Розділ другий,

**у якому ви дізнаєтесь, що саме відбувається
по ночах у квартирі пана Ступки;
познайомитесь із химерними лаврами
та Володарем Часу – Золотим Лордом,
а також здивуєтесь з того, як саме
пані Гаркава врятувала мене
від смертельної небезпеки.**

Щовечора перед сном пан Ступка випивав купу якихось різнокольорових пігулок, які приписував йому його найкращий друг, аптекар пан Мазяр. Ці пігулки, за припущенням пана Мазяра, мали лікувати його друга від хропіння, але чомусь ефекту вони не давали жодного. Точніше сказати, ефект був, але аж ніяк не той, на який сподівався пан Ступка. Бо як тільки-но пан Ступка випивав першу частину пігулок, як одразу хапався за груди, намагаючись стримати напад храпу. Це підступне хропіння напливало зненацька, нізвідки – іноді могло здатися, що цей храп міститься у самих ліках. Боячись не впоратися з нападом храпу, пан Ступка швиденько закидав до рота другу порцію пігулок, які мали не тільки перешкодити, але й цілко-

вито усунути несамовите хропіння. Але щоразу ставалося зовсім протилежне. Пан Ступка зненацька видахав глибокий відчайдушний зойк, заплющував очі та остаточно припиняв боротьбу з всепоглинаючим храпом. Він покірно, із заплющеними очима, закладав за щоку останню купку пігулок та механічно лягав до ліжка, вже не усвідомлюючи ані того, що відбувається, ані того, чим це все закінчиться.

Цього вечора усе було так само. Пан Ступка, виконуючи доручення мого тата, нагадав мені, аби я не забув почистити зубки, розстелив мені постіль, побажав доброї ночі і, випивши усі протихрапні ліки, механічно ліг у ліжко й захропів.

Хропів пан Ступка старанно, не залишаючи мені ніяких шансів не лише заснути, але й задрімати. Я добряче закутався, підтягнувши ковдру під самого носа; лежав і дивився у вікно. На вулиці вже зовсім стемніло, і якби не поржавілий вуличний ліхтар, що скрипів навіть тоді, коли немає вітру, було б зовсім сумно. А так усе було досить весело: у ліжку хропе пан Ступка, на вулиці скрипить ліхтар, а в кутку кожні півгодини басовито бомкає старезний годинник.

Уявляю, думав я, як завзято буде співчувати мені пані Гаркава. “Бідолашний Северинко, – зітхатиме вона, – цілий місяць мусить нидіти у кратері вулкану”. Саме так вона обзивала однокімнатну квартиру пана Ступки. Але Любчик... Любчик помре від заздрощів – це вже точно!

Бом-м-м! Бом-м-м! – заходився годинник відлічувати дванадцять опівнічних ударів.

Цікаво, коли я стану дорослим, вірніше – коли я зістарюсь, невже я так само буду хропіти, як пан Ступка? Від вібрацій навіть скло дверцят годинника почало дрижати – дрібно та напружено. Бом-м-м! Бом-м-м! – луною дзвеніло у нічній кімнаті. Раптом стрілки годинника заворушилися та вмить, із шаленою швидкістю, дзиг’ю завертілись... Я щосили замружився і одразу відкрив очі. Нічого не змінилося. Мідні годинникові стрілки крутило так, наче якась невидима рука збентежено намагалась видряпати їх із циферблату. Я знову замружився та перелякано натягнув собі на голову ковдру.

Під ковдрою, хоч і було зовсім темно, але все-таки не так страшно. Я прислухався... З правого боку від мене, біля самого вікна, у ліжку хропів пан Ступка. На вулиці, погойдуючись, скрипів ліхтар. Годинника чутно не було. Обережно, затамувавши подих, я легенько потягнув з голови ковдру і ледь розмружив очі, аби оглянути кімнату.

По стінах мирно погойдувалось хвилясте світло вуличного ліхтаря, яке заповзало до кімнати. У лівому кутку, якраз напроти ліжка пана Ступки, неквапливо гойдався маятник старезного годинника. Годинникові стрілки непорушно завмерли на *п’ять по дванадцятій*. Я чомусь знову замружив очі і подумав: ось коли я виросту і буду дорослим, то напевно одразу стану хоробрим. Цікаво, ось я закінчую школу і лягаю спати, а наступного ранку прокидаюся і все – я вже дорослий і нічого не боюся. Тут мені почулося, наче хтось провів пальцем по склу, і я розплющив очі...

З годинника, через скляні дверцята, в кімнату зазірав чийсь величезний ніс та два ока. Ніс був неймовірних розмірів, здавалося, він один заповнює собою всю шафку годинника. Він чомусь дрижав, через що чувся характерний звук – наче хтось сильно тре пальцем по склу.

Очей за носом майже не було видно. А те, що проглядалося, нагадувало два малесенькі мідяні гудзики, які ледь поблискували, коли на них падало світло від вуличного ліхтаря. Відчувалося, що ці мідяні гудзики уважно вдивляються в кімнату, намагаючись щось розгледіти. Раптом ці гудзики спалахнули, і з годинника почулося хихотіння. Годинникові дверцята, поскрипуючи, відчинились, і звідти визирнув велетенський ніс. Дивно, цей ніс за формою повністю повторював місячний ріжок, але в той же час він здавався кирпатим – неправдоподібно кирпатим.

– Прр-р-р, – почувся неприємний писклявий голос. – Пррр-р, я сказав! – одразу пролунало знову, наче хтось звертався до коня, вимагаючи, аби той спинився.

– Та стрибай уже, Халяво! – заскреготав у відповідь незадоволений писк. – Зістрибуй вже, зараза! Ти мені всю шию відтоптав! Халяво, чуєш, ні?!

– Льопо, стули пельку, бо розбудиш Його Високість, – прошепотіло щось у відповідь і почало задоволено хихотіти. – Його Високість дрімають, – насміхаючись, додало воно і знову захихотіло...

– Халяво, або ти нарешті даси спокій моїй шиї, або я зараз відкушу твої копита! Усього вже стоптав копитцями своїми!

– Це не копитця, а підбори... Ну, все-все, вже злізаю – стій спокійно!

– Та стрибай, бо сили вже не маю!

– Ну то ти хоч нахились або присядь, бо з такої висоти стрибати я не годен!

Цей неприємний писк належав двом крихітним істотам, які, якби не їх мініатюрний зріст і гігантські носи, були б дуже подібними до людей. Але занадто вже тонкі та коротенькі ноги – найменша частина їхніх незграбних тіл – робили їх більш схожими на потвор, аніж на людей. І все-таки найнеприємніше враження було не від їхніх велетенських носів і потворних ніжок, а від голосів, бридких і не схожих на жоден із тих, які мені коли-небудь доводилося чути. Коли вони розмовляли, то здавалося, що ти чуєш не саму мову, а ніби безупинне хихотіння. Чомусь тоді я подумав: все-таки усі мешканці нашого будинку жахливо несправедливі, вважаючи, що у пані Гаркавої неприємний голос – особливо коли вона кричить на бідолашного пана Ступку. Ні-ні, це зовсім не так! Пані Гаркава має голос незрівнянної краси та ніжності. А в порівнянні з тим, що я зараз чую, то взагалі: голос нашої балакучої та сварливої сусідки – це просто солов'їний спів.

– Льопо, ти тільки глянь, що сталося з Його Високістю, – видряпавшись по ковдрі на пана Ступку, звернувся один ніс до другого.

– Халяво, злізай із нього, бо розбудиш, – тихенько прошепотів у відповідь другий ніс і заходився збирати біля ліжка пігулки, які розгубив перед сном пан Ступка.

– Ось так жахливо закінчують усі герої, – захихотів Халява, що сидів на грудях пана Ступки та уважно розглядав його лице. – Агов, Льопо, ти де? Давай тягни сюди фотоапарат! Льопо, чуєш, ні?! Давай ходи, бо обмаль часу!

– Та іду вже, іду, – захекано пробурмотів Льопо. Він уважно перерахував зібрані пігулки, обережно засунув їх у кишеньку свого камзола, та поліз по ковдрі на ліжко пана Ступки. Видряпавшись нагору, він підскочив до подушки, на якій хропів пан Ступка, і з цікавістю зазирнув у його лице.

– Моє шанування, Його Високосте, – ехидно привітався він зі сплячим. – Як ся маєте, Ваша Високосте? Як почуввається ваше геройське тіло, чи бува не чешуться ваші ручки за мечем харалужним?

– Ха-ха-ха, – задоволено зареготав з його жартів Халява і аж почав підстрибувати на грудях сплячого пана Ступки. – У Його Високості тепер руки не за мечем, а за пігулками дрижать!

– Це точно, – радісно погодився Льопо, – пан Мазяр знає свою справу... Тихо! – зненацька вигукнув він і повернув голову до стіни, якраз там, де стояло його ліжко.

– Там хтось є, – перелякано прошепотів Халява і, витягнувши вперед свою кістляву руку, тицьнув пальцем прямісінько в те місце, де я лежав.

Певно, лишень страшена огида, яку я відчував до цих паскудних носів, завадила мені не померти зі страху, коли ці дві потвори поспіхом пострибали з ліжка пана Ступки та почали по ковдрі видряпуватись до мене.

Я із силою заплющив очі й одразу відчув, що по моїх щоках потекли сльози. Уявляю, в якому розпачі будуть тато з мамою, коли дізнаються, що їхні всесвітні гастролі зірвано, і їм терміново треба повертатись додому, на похорон їхнього сина-боягуза, який так безславно загинув у нічному бою з двома потворними носами.

– Це дитина, – прошепотіло прямо біля мого вуха. – Ой, фу-у-у, як у неї з рота смердить, – скривився Льопо і одразу відстрибнув від моєї подушки.

– Подивись, чи спить вона.

– Сам подивись, у нього так з рота тхне, що мене аж нудить, – незадоволено пробурмотіло у відповідь, і я відчув що він відскочив до моїх ніг та сів на бильце ліжка. – Фу-у, якої це він гидоти наївся?

– Дурило, та це у них так зубна паста пахне. Ці пасти вони роблять із різними смаками. Ну там із запахом полуниці або вишні... А цей десь із запахом хвої знайшов...

Не знайшов, подумав я, навіть трохи образившись, не знайшов. Це мені тато з Конотопа привіз.

– У них тут усі чистять на ніч зуби цими гидотними пастами, так що ти давай, не сиди, а йди придивись, спить він чи прикидається.

– А чого я?! Іди сам дивись – а мене нудить, – простогнав Льопо, зліз із бильця та ліг на ліжко, прямо на мої ноги. – Ну, чого стоїш? Давай, іди-іди, перевір, може, він дійсно прикидається.

– Так, а як я це перевірю? Чуєш, Льопо, як його перевірити, прикидається він чи ні?

– Як-як... Підійди до нього впритул до самого об-

личчя і як пукни! Якщо скривиться – значить, прикидається, якщо ні – значить, спить, – регочучи, відповів Льопа і застрибав на моїх ногах.

– Та ну тебе, – образився на нього Халява.

– Добре, ліземо назад, я вже перевірів – цей малий не прикидається, він спить, – вже серйозно, по-діловому мовив Льопа, піднявся з моїх ніг та рушив до краю ліжка.

– Ти певен? – теж серйозно, пошепки перепитав Халява.

– Без варіантів, – хвалькувато почулося у відповідь. – Дивись, я відмочив класний жарт... Кажу, підійди – і пукни йому прямо перед носом! Так я сказав?

– Ну, так...

– О, бачиш, я прикольно хохму завантажив, а цей малий навіть не засміявся. Не засміявся ж?

– Ну, не засміявся...

– Правильно, значить, він спить. Бо якби він не спав, а прикидався, то би неодмінно заржав з моєї хохми. Ну, второпав, як я його перевірів?

– Слухай, Льопо, ну ти класно придумав! – захоплено прошепотіло у мене в ногах. – Мудро, по-хитрому – я б до такого нізащо не додумався!

І вони, вхопившись за ковдру, почали спускатися на підлогу.

Дивно, але від того безглуздя, що я почув, у мене чомусь повністю зник страх. Я із сумом подумав, що не знаю, як і звідки сюди потрапили ці двоє, але спілкуються і жартують вони так само, як старшокласники у нашій школі.

Цікаво, а чому вони вилізли з годинника, і чому називають пана Ступку Ваша Високість? І взагалі, звідки вони знають про аптекаря Мазяра? І чому раділи з того, що він добре знає свою справу? Адже всі мікстури та гори пігулок, якими він щодня завалював свого друга пана Ступку, не мають жодного лікувального ефекту? Навпаки, усе його лікування з кожним днем лишень погіршує стан бідолашного пана Ступки? І тут мене осяяло: певно, це лишень сон! Звичайнісінький страшний сон! Насправді ніякі потворні носи не вилізли із годинника. Вони нічогісінько не знають ані про існування пана Ступки, ані про його найкращого друга пана Мазяра. Тим більше, у нашому місті ніхто не звертається один до одного: Ваша Високість. Це все тільки сон. Щойно я подумав про це, як збоку від мене, зі сторони вікна, зненацька заблїмали сліпучі спалахи... О ні – це не сон...

На ліжку пана Ступки метушливо вовтузилися два величезні носи.

Вони по черзі фотографувалися біля його перекривленого храпом обличчя.

– Стривай, Льопо, – хіхікав один ніс до другого, – я зараз видряпаюсь йому на лоба та покладу ноги на його ніс, і ти мене ще в такій позі клацнеш!

– Куди поперся, ти ж його розбудиш! – вхопивши Халяву за камзола, перелякано зашипів Льопа.

– Ну чого ти, класний кадр буде! Лавр Халява, – хвалькувато виголосив він та задерикувато вдарив себе в груди, – лавр Халява має принца Отто за звичайну підстилку для ніг! Та всі просто помруть від заздрості!

Принц Отто у ролі килимка для ніг – це ж посміховисько на все наше королівство!

– Гаразд, давай уже лізь, – погодився з ним Льопа, – але потім мене у такій самій позі клацнеш.

І якраз у той момент, коли Халява видряпався на лоба сплячого пана Ступки, а Льопа приготувався його сфоткати, саме в цю мить дверцята годинника зі скрипом відчинилися. Потворні носи перелякано озирнулись. На годинникових дверцятах сидів невеличкий нічний метелик. Помітивши його, лаври стихли, і на їх велетенських носах від хвилювання одразу ж проступили крапельки поту. Запала тиша. Певно, вони ніколи не бачили метеликів, подумав я.

Вони із жахам, зацікавлено дивились на нього, наче на дверцятах сидів не звичайний нічний метелик, а якась огидна до нестями потвора. Зненацька вони обоє разом вихопили із кишеньок своїх камзолів круглі дзеркальця та, схопивши світло з вуличного ліхтаря, поспішно спрямували “сонячних зайчиків” саме на те місце, де сидів метелик.

– Іменем самого – проявляйся! Але нас не торкайся! Покажися перед нами не чарівними ділами, а очами своєї мами! – прокричав лавр Халява, намагаючись осліпити бідолашного метелика “сонячним зайчиком”.

– Зникати нам не заважаєш – на мить одну завмерти маєш! – загорлав на додачу ледь живий від страху Льопа.

І як тільки він докричав до кінця, метелик одразу ж спалахнув, і кімнату пана Ступки затягнуло густою парою.

Я намагався хоч щось розгледіти за цією непроглядною сірою завісою... Але, окрім тоненьких промінців “сонячних зайчиків”, що дрижали якраз у тому місці, де мали знаходитись двоє переляканих носів, нічого видко не було.

Бом-м! Бом-м-м! – басовито заходився годинник не тільки відлічувати минулі півгодини, але і всмоктувати в себе густу пару. Вона зникла так само зненацька, як і з’явилась.

– Золотий Лорд... – зніяковіло прошепотів лавр Льопа, з усіх сил намагаючись приборкати страх, що спаралізував його незграбне тіло.

– Володар Часу... – затинаючись, додав Халява, і дзеркальце, яке він тримав у руках, спрямовуючи “сонячного зайчика” на велетенський золотий пам’ятник, задрижало.

Просто біля годинника, завмерши, стояла золота чоловіча постать. Цей пам’ятник за висотою, певно, був удвічі вищий за стелі у квартирі пана Ступки, через що йому добряче довелося згорбити своє могутнє золоте тіло, аби хоч якось розміститись у ній.

– Ваша Незбагненна Осаянносте, я не винен, – заридавши, прошепотів Льопа, – я не винен. Це лавр Халява підступно підбив мене порушити Час. Це він, підслухавши вашу розмову, дізнався, у якому часі сховано принца Отто. Це все він, тільки він. А я не винен, чесне слово, клянуся своїм носом.

– Отямся, що ти мелеш?! – перебив його Халява, відвісивши зраднику добрячого ляпаса. – Він зараз не чує, в нас є одна мить, аби зникнути звідси! Швидше,

тікаємо! – і він зіптовхнув з ліжка занімілого від страху друга та мерщій сам зістрибнув на підлогу.

Вони прожогом кинулись до годинника, вхопилися за ланцюжки, на яких висіли годинникові важелі, та спритно видряпались по них аж до циферблату. Вчепившись у годинникові стрілки своїми потворними ручками, вони, покректуючи, перевели їх на *п'ятнадцять по першій* та одразу розтанули у повітрі. Зникли, наче їх і не було ніколи.

Напевно, саме зараз закінчилась та мить, про яку викрикував у своєму заклятті лавр Льопа, вимагаючи, аби їм ніхто не заважав тікати, бо золотий пам'ятник ожив і рушив до ліжка сплячого пана Ступки. Добре, що цей велетень мав у руках ціпок, бо він неабияк допомагав йому пересуватися у цьому скромному помешканні. Зігнувшись в три погібелі та спершись на золотий ціпок, він обережно ставив свої могутні золоті ноги на скрипучий паркет, намагаючись не провалити підлоги, яка була занадто нікчемною перед такою величчю. Діставшись ліжка, на якому завзято хропів пан Ступка, Золотий Лорд спинився. З цікавістю роздивляючись сплячого, він важко дихав та з огидою морщив своє золоте чоло.

– Жалюгідне видовище, – зненацька прошепотів він, і від його золотого шепоту задрожали шибки. – Невже ось так, немічно та убого, закінчують усі герої? – сам у себе перепитав він та знову з огидою зморщив чоло.

Якщо він прошепоче ще хоч слово, подумав я, то станеться одне з двох: або прокинеться пані Гаркава,

або вщент розсиплеться наш будинок. Хоча, швидше за все, ці два варіанти стануться одночасно.

– Підійди до мене, – велично пролунав голос Золотого Лорда. І я тільки зараз збагнув, що він, повернувши свою золоту голову в мій бік, спостерігає за тим, як я підглядаю за ним.

– Я не звик повторювати накази двічі, – прошепотів він. – Ну?

О, швидше б уже прокинулася пані Гаркава і почала, як завжди, грукати у стіну, подумав я та з усієї сили замружився. Ну чому, чому вона досі не прокинулася? Може, вона не ночує сьогодні вдома? Але ж де тоді вона може ночувати, адже у неї немає не тільки рідних, але і жодного близького знайомого? Ну, звичайно, якщо не брати до уваги нашого мера, до якого вона щоранку бігає скаржитись на бідолашного пана Ступку.

– Ти боїшся мене? – зненацька забасив золотий голос прямо наді мною.

Я ледь-ледь розплющив очі й побачив прямо над собою величезну голову Золотого Лорда.

Мимоволі я знову уявив собі, в якому розпачі будуть тато з мамою, коли дізнаються, що їхні всесвітні гастролі зірвано, і їм терміново треба повертатись додому, на похорон їхнього сина-боягуза...

– Страх – це прекрасно, – вже більше задоволено прошепотіла золота голова. – Що може бути прекрасніше за страх? – сама у себе запитала вона і одразу ж сама відповіла: – Прекрасніше за страх може бути лишень більший страх.

– Аж ніяк не можу з вами погодитись, – зненацька

спробував заперечити я, та чомусь одразу стих, ще сильніше замруживши очі. І досі не можу збагнути, як я тоді наважився на це зухвале заперечення. Хоча цілком зрозуміло, що моє тодішнє нахабне зауваження – це не результат моєї виняткової хоробрості, а швидше навпаки – результат мого повного відчаю.

– Що? – здивовано прошепотів Золотий Лорд і почав морщити свого лоба. З його розгубленості було очевидно, що мій всепоглинаючий відчай він сприйняв як вияв моєї виняткової хоробрості та сміливості. – Ти сказав, що аж ніяк не можеш погодитись зі мною?

– Саме так. Аж ніяк не можу.

– Чому? – зовсім розгубився цей самовпевнений пам'ятник, ще нижче нахилившись до мене. – Невже ти вважаєш, що є щось прекрасніше за страх?

– Не знаю... Просто я ніколи не відчував страху, – чомусь збрехав я і одразу пригадав свою маму, яка регулярно вимагала від мене говорити правду, і тільки правду. Вона наполегливо намагалась дізнатися, чому і як саме мене дражнять у школі старшокласники. “Якщо я не буду знати усієї правди, – говорила вона, – мені складно буде тобі допомогти”. Але хіба я міг розповісти мамі, як саме мене дражнять, якщо усі дражнилки, які придумували про мене старшокласники, склалися саме з тих слів, які не можна писати в книжках? А якщо вже таких слів не можна писати в книжках, то і мамі їх говорити не варто. Я так думаю.

– Повтори ще раз, що ти сказав? – привів мене до тями могутній бас Золотого Лорда. – Ти ніколи не відчував страху?

– Ніколи. Тому мені й складно погодитися з вами. От дивіться, ви коли-небудь куштували наші львівські льодяники?

– Ваші львівські льодяники? – зовсім спантеличено перепитали мене його золоті губи.

– Ну так, доводилось вам куштувати наші чарівні льодяники?

– Ні, я їм тільки золото.

– Значить, вам не відомий їх неповторний смак. Правильно?

– Правильно...

– О, а тепер погляньте: вам не пощастило пізнати на смак наші неповторні льодяники. І якщо я зараз почну захоплюватись їх чарівним смаком, то навряд чи ви зможете підтримати мене у моєму захопленні. І все лише через те, що ви не знаєте, що це таке – справжній львівський льодяник.

– Химерний хлопчисько, – роздратовано перебив мене Золотий Лорд, – ти хочеш, аби я повірив, що ти не знаєш, що таке страх?

– А ви, перепрошую, хочете, аби я повірив, що ви не знаєте, що таке львівські льодяники?

І саме у цю критичну для мене хвилину, коли терпець цього зухвалого пам'ятника урвався і Золотий Лорд заніс наді мною свій величезний ціпок, аби розчавити мене, як комаху, саме зараз, на щастя, прийшла така неочікувана допомога. Нарешті за стіною прокинулася пані Гаркава. І треба віддати їй належне – вона прокинулося в найвирішальнішу мить, чим врятувала не тільки мене, але і всесвітні гастролі моїх батьків, яким

тепер не треба переривати своє турне, аби приїжджати на похорон свого непутящого сина. Пані Гаркава з такою несамовитістю заходилася грюкати в стіну, що не тільки мене, але й самого Золотого Лорда заціпило в очікуванні чогось страшного та неминучого.

– Що це? – пошепки запитав пам'ятник, обтираючи золоті крапельки поту, що рясно вкрили його золоте обличчя. – Хтось ці кам'яні стіни намагається обернути у пісок. Хто це?

– Я не можу сказати вам правду, – чомусь знову якось безглуздо відповів я. Можливо, тому, що побачив, як страх вкрався в очі Золотого Лорда? А може, тому, що відчув: як тільки пам'ятник збагне, що усе це страхіття влаштовує лишень звичайна пристаркувата сусідка пана Ступки, якій той заважає своїм храпом, то неминуче станеться щось страшне та невиправне.

– Чому ти не можеш сказати правду?

– Тому що, вас це дратує. А я не хочу вас дратувати. Наш мер завжди підкреслює, що люди мають з повагою ставитись до пам'ятників.

– У вас мудрий мер, – вже якось зовсім розгублено підсумував Золотий Лорд. Потім він незграбно розвернувся та поспіхом рушив до годинника.

– Стривайте! А чому ви приходили сюди?

– Ах, так... Зовсім забув, – зупинився він уже біля самого годинника. – Я це... в карти програвся. Перший раз у житті. Перший раз за триста років.

– Певно, багато програли?

– Більше, ніж маю... Одним словом, як би це сказати? Негідник, який обіграв мене, погодився поміняти

все, що я програв, на три невеличкі безглузді бажання. Ці три бажання не коштують навіть мізерної часточки з того, що я програв, через що я погодився на його пропозицію. Я виконаю його безглузді бажання і ми – квити. Ось і все... Я маю потрапити у ваш час і першому зустрічному. На жаль, першим зустрічним виявився такий гидотний хлопчик, як ти, – і він з огидою тицьнув ціпком у мій бік, – але менше з тим. За першим бажанням, я потрапляю у час, де сховано принца Отто, тобто у ваш час. Потрапляю і першому ж зустрічному відкриваю таємницю, вірніше, не відкриваю таємницю, а просто повідомляю, що жалюгідний пан Ступка – ніякий не пан Ступка, а принц Отто, якого переховують у вашому часі. Це перше безглузде бажання, і я його виконав. Друге безглузде бажання полягає у тому, що цьому ж першому зустрічному я повідомляю координати часу, де йому можуть розповісти все те, чого не можна розповідати... Виконую друге бажання: координати необхідного часу – *шість по шостій*.

– А які координати цієї квартири, тобто мого часу? Як можна буде повернутись назад?

– Ну а ось цього, гидотний хлопчику, ти ніколи не дізнаєшся, – зловтішно та зневажливо посміхнувся Золотий Лорд і відкрив дверцята годинника.

– Стривайте, але ж лишилося ще третє бажання!

– Третє бажання просто безтямно безглузде, через що і виконувати його – повне безглуздя. Все одно цього ніхто і ніколи не зможе перевірити. Ніхто і ніколи, – і знову зухвало посміхнувшись, він поставив красчок свого ціпка у годинник, швидко перевів стрілки на цифер-

блаті та щез. Щез, наче його і не було ніколи...

Я з усіх сил намагався дати лад не тільки своїм думкам, але і страшенній втомі, яка несамовито тиснула на очі та занурювала мене в сон.

Бом-м-м! Бом-м-м! – басовито відлічував годинник минулі півгодини. Грюкіт, яким пані Гаркава домагалася достукатись до совісті пана Ступки, чомусь зник. Зник так само зненацька, як і розпочався...

По стінах кімнати так само погойдувалось хвилясте світло від вуличного ліхтаря. А у ліжку так само завзято хропів бідолашний пан Ступка...

Розділ третій,

у якому ви познайомитесь з аптекарем, паном Мазярем, та дізнаєтесь про дивні сни пана Ступки.

Певно, ви вже здогадуєтесь, що наступного дня сталося саме те, що й мало статися. У цьому немає нічого дивного: це трапляється щодня не тільки з кожною дитиною, але навіть із нашим шановним мером. На жаль, сьогоднішній день не став винятком з цього жорстокого повсякденного закону: нам ніколи не вірять.

Ніхто, нікому і нізащо не вірте! – приблизно так звучить цей неписаний закон. Невідомо коли і ким він був затверджений, але усі чомусь наполегливо дотримуються цього безглуздя. Усі без винятку: дорослі, однокласники, батьки, сусіди, вчителі у школі, мер – геть усі.

Але одна справа, коли вам не вірять просто знайомі, інша – коли вам не вірять батьки, і зовсім інакша, коли вам не вірить ваш найкращий друг. Перше і друге з нами трапляється так часто, що це вже стало схоже на звичку – через що і сприймається не так болісно. Але третє... Коли вам не вірить ваш друг, то ви і самі собі перестаєте вірити. А якщо ви не вірите самі собі, тоді... Тоді ви просто... просто не знаєте, як далі можна жити.

Мабуть, треба було щось робити, але що саме, я не знав, через те й зробив перше, що спало мені на думку, – утік зі школи додому.

Все, думав я, Любчик мені не друг! Вчинити так, як він, коли я розказав йому таку таємницю! Все – він мені не друг! Це вже точно... Я йому всю правду, а він глузувати – зрадник! Гидотний хлопчик – саме так обізвав би його Золотий Лорд – і безумовно був би правий! Хоча ні, Любчик не гидотний хлопчик, він просто нікчемна, жалюгідна особистість! Ось він хто!

Дорога зі школи до дому була така коротка, що я не встиг би вимовити і половини тих лайок, які придумав цьому зраднику Любчику. Але, незважаючи на це, мені все-таки пощастило зустрітись із пані Гаркавою, яка саме в цей час поспішала до мера, аби вимагати переселення пана Ступки до далекого Сибіру. І ось що я вам скажу: якщо вам колись доведеться бути у Львові, то ніколи і нізащо не наважуйтеся прогулюватись опівдні біля Ринкової площі – ніколи та нізащо! Бо саме в цей час на цьому місці вас неодмінно перестріне пані Гаркава. Звичайно, є і такі невдахи, як мій тато. Він завжди десятою дорогою обходить Ринкову площу, але при цьому завжди примудряється на якійсь львівській вулиці обов'язково перетнутися із пані Гаркавою. Якщо і ви маєте таке саме щастя, як мій тато, або не маєте його взагалі, запам'ятайте: тільки вам трапиться зустрітись з пані Гаркавою, одразу ж, не гаючи часу, погоджуйтеся з нею на виселення пана Ступки до Сибіру. Пану Ступці це ніяк не зашкодить, а вам добряче допоможе. Пані Гаркава одразу втратить до вас

інтерес і побіжить далі займатися своєю улюбленою справою: переконувати мера. Скажу вам більше, пані Гаркава не любить людей, які дотримуються тих самих поглядів, що й вона, чесне слово. І обожаю тих, хто з нею не погоджується. Такий чудний характер... І що тут вже поробиш?

Що стосується мене, то я таки вислухав деякі зауваження пані Гаркави з приводу примусового переселення невихованих львів'ян до Сибіру. Потім чемно погодився з пропозицією призначити пана Ступку першим кандидатом на виселення, так само чемно попроцався та рушив далі.

– Бідолашний Северинко, – таки не забула вона мене пожаліти на прощання, – цілий місяць мусиш сидіти у кратері вулкану. Але що вдієш, коли батьки догнались до таких гастролей!? Париж – то, звичайно, не наш Львів, але, може, таки і там люди живуть... Певно, таки і їм хочеться якоїсь музики?

Чим саме обурювалась пані Гаркава далі, я вже не чув, бо чомусь одразу узяв собі, що Любчика, як зрадника, переселено до далекого Сибіру. Так-так, Любчику, вибач, але це не моя вина. Як там твій тато кричить щоп'ятниці, – шкода має бути покарана? Так? Тож я тобі, Любчику, скажу те саме... Тільки трохи інакше: зрада має бути покарана. Я думав ти друг, а ти... Ти, Любчику, просто нікчемна, жалюгідна особистість! Ось ти хто!

– О, скільки можна чекати? – викрикнув Любчик, щойно я увійшов до під'їзду нашого будинку. – Вже дві години тут стовбичу.

– А хоч і п'ять, – відповів я, навіть не спинившись. Лишень перекинув свій ранець на друге плече та одразу став підніматись до квартири пана Ступки. – Я тобі вже сказав: ти мені не друг. Так що можеш не стовбичити і не чекати...

– Принца Отто немає вдома! – крикнув Любчик мені наздогін. – Його Високість уже півгодини як сидять в аптеці у пана Мазяра. Северине, чуєш, ні?

– Не чую! І взагалі, я з тобою не балакаю і тебе не знаю!

– Чому?

– Тому що ти, Любчику, – свиня... Ось чому... Хоч би вже мовчав, а то ще підсмикує...

– Звичайно, що підсмикую, а ти на моєму місці хіба не так робив би? От уяви собі: прийде зараз до тебе Улянка...

– Улянка до мене не прийде, – перебив я його, – ми з нею вже другий тиждень не розмовляємо.

– Та я просто так, як приклад, кажу, – тільки почав виправдовуватись Любчик, як я одразу знову перебив його:

– Це поганий приклад. І взагалі, про Улянку нічого мені не кажи – знати її не хочу!

– Ну добре, нехай не Улянка. Нехай прийде Наталка. Уяви, приходить вона зараз до тебе і починає тобі розповідати, що наша *очкаста* математичка насправді ніяка не *очкаста* математичка, а королева Марго. Що вона насправді ніяка не зануда, а Її Величність, яка просто переходується у нашій школі... Що в ночі до неї із класної дошки виходять якісь химерні лаври та золоті лорди.

– Не перекручуй! Не треба! Я казав тобі зовсім не те, і зовсім не так!

– Та ж я просто для прикладу так кажу! Зрозумій ти, як я можу повірити в те, що пан Ступка – якийсь там принц Отто, якщо я достеменно знаю, що він усе життя пропрацював у татовому трамвайному депо. Як я можу повірити, що він принц якогось королівства, якщо всім стовідсотково відомо, що за все своє життя пан Ступка жодного разу навіть зі Львова не виїжджав! Скажи кому – ніхто не повірить; до Франика, до якого рукою подати, і то жодного разу не вибрався! Я вже не кажу про твої заяви, що вночі якісь химери його називають виключно Ваша Високість. Але ж удень ніяких інших звертань, окрім “пан Ступка”, ані я, ані хто інший не чув! Ну, звичайно, якщо не брати до уваги усіх тих лайок, якими обзиває його пані Гаркава. І знову-таки: ці лайки ніякого відношення не мають до звертання: Ваша Високосте...

– А він що, дійсно все життя пропрацював у трамвайному депо? Ти нічого не наплутав?

– Та куди там наплутав... Тато щовечора бурчить, що коли пан Ступка доглядав за трамвайним парком, усі трамваї як ластівки літали, а зараз трамваї – що шалені самураї! Усе депо за паном Ступкою сумує. Це скоро рік уже, як він на пенсію пішов.

– Ну, не знаю... Я не знаю, як це все до купи зв'язати. Трамвайне депо, принц Отто... Все це, звичайно, складно уявити. Але ж, даю чесне слово, я тобі нічого не збрехав.

– А пам'ятаєш, – перебив мене Любчик, – пам'ятаєш, як до мене минулого року цілий тиждень “чорна

рука” по ночах приходила. Згадай, як ти сміявся з мене, коли я тобі розповідав, що вона щоночі чатує біля мого ліжка!

– Ну, ти знайшов, що рівняти! Та твоя “чорна рука”, у порівнянні з тим, що я бачив цієї ночі, – це просто посміховисько. Порівняно із Золотим Лордом, “чорна рука” – це просто колискова.

– Колискова, – ображено перепитав Любчик, – а ти знаєш, що після такої колискової я ледь затинатись не почав? Ти навіть собі уявити не можеш, що я відчував, коли вона сиділа на моєму ліжку та тільки й чекала, коли я заплющу очі, аби почати мене душити. Згадай минулий рік, тоді я також нічого не брехав. Але ти не те що допомогти, навіть дослухати мене не схотів.

– Ну при чому тут одне до другого? Ти же знаєш, що саме тоді батьки мене на гастролі взяли. То що, по-твоєму, я мав робити?

– Ти тоді мав робити те, що сьогодні зроблю я. Ось і все.

– А що ти сьогодні зробиш?

– Я сьогодні не поїду до Франика, – серйозно та рішуче відповів Любчик. – Сьогодні тато збираються відвезти нас на вихідні до бабці, але я не поїду. Я лишаяюсь, і ми з тобою спробуємо прояснити, що за химери живуть у годиннику пана Ступки.

– Любчику, ти... Ти знаєш хто? – прошепотів я, ледь не заплакавши від щастя, що мені нарешті повірили.

– Та знаю-знаю, ти мені зранку вже тричі це сказав, – посміхнувся він, – я гидотний хлопчик – саме так обізвав би мене твій Золотий Лорд.

– Ні, Любчику, це я гидотний хлопчик, ти знаєш... Я тебе подумки вже до самого Сибіру відіслав. А ти... Ти, Любчику, справжній друг.

– Тихо! – щось згадавши, схвильовано перебив мене Любко. – Котра година?

– Уже за п'ять друга.

– Скільки? За п'ять друга? – пошепки перепитав він, та одразу кинувся вниз по сходах. – Біжимо! Швидше!

– А що сталося?! – кинувся я наздоганяти його. – Любчику, що з тобою?!

– Зі мною все прекрасно, а ось із татом зараз станеться інфаркт! Сьогодні ж п'ятниця – улюблений день моїх батьків!

– А що, мама вже бачила твій щоденник?

– Ти жартуєш? Та вона, певно, вже годину стоїть із тим щоденником на балконі, виглядаючи трамвай тата!

– Так, а куди ми біжимо?

– В аптеку до пана Мазяра! Пан Ступка просив тобі передати, щоб ти зайшов забрати ключі від квартири. Давай швидше, Северине, не відставай!

Ми вибігли з під'їзду та прожогом кинулись до аптеки, що знаходилися якраз біля трамвайної зупинки, саме напроти нашого будинку.

В аптеці, окрім пана Мазяра та пана Ступки, більше нікого не було. Пан Мазяр заклопотано готував якусь чергову мікстуру, яка мала винятково нелікувальний запах, бо смерділа так, що важко було дихати. Він одночасно дбайливо помішував це жахливе вариво і так само монотонно докоряв заплаканому пану Ступці.

– Ай-я-яй, як можна... Як можна мати такі симптоми і не повідомити мене?

– Я... Я не знаю... – плачучи, відповів пан Ступка та заходився незграбно обтирати хустинкою своє заплакане обличчя. – Тільки засну – одразу ці сни. Геть уже змучився від них. Уже ніяких сил не маю. І що цікаво, у всіх снах я бачу себе не пристаркуватим, а молодим – зовсім юним хлопцем. Причому чомусь усі звертаються до мене як до принца. Так-так, згадав, мене кличуть принцом Отто.

– Боже, Боже, – налякано перебив його пан Мазяр, – і ви про це мовчали! Та чи знаєте ви, шановний пане Ступка, що ці ваші галюцинації – це перші симптоми божевілля! Так-так, справжнісінького божевілля! Довідничок фельдшера так прямо на це і вказує. Коли поважна, літня людина бачить себе у снах якимось середньовічним принцом, що бореться зі злом, то це, вибачте мені, не жарти. Це серйозна хвороба, що потребує серйозного медичного втручання! Сподіваюсь, вам відомо, що наше суспільство чинить з божевільними?

– Що, – зніяковіло прошепотів пан Ступка, – відправляють до Сибіру?

– Не смішіть мене, до якого Сибіру?! Все набагато серйозніше! Куди серйозніше, ніж ви собі уявляєте!

– Все-все, не кажіть мені, – знову заридав пан Ступка, – нічого не кажіть мені. Я не хочу цього знати. Я не хочу... Не хочу, – вже ледь чутно прошепотів він і знову кострубато обтер хустинкою своє заплакане обличчя.

– Ай-я-яй, як можна... Як можна мати такі симптоми і не повідомити мене? – знову затагнув пан Мазяр

свої примовляння. – Ану, пане Ступка, пригадайте ще, як звали ту королеву з вашого сну.

– Ні-ні, я не можу цього пригадати, – крізь сльози відповів пан Ступка, – скільки я не силувався, не можу пригадати її ім'я. Єдине, що я точно пам'ятаю, це те, що я називав цю королеву мамою. Я називав її мамою. Але як її на ім'я, я... я не можу пригадати.

– Це просто жах. Просто жах, – зітхнувши, підсумував пан Мазяр. – Довідничок фельдшера так прямо на це і вказує.

– А на що саме вказує?! – не витримавши, викрикнув я. І одразу ж пошкодував, що так безглуздо перешкодив сам собі дослухати до кінця таку цікаву розмову.

– Що? – здригнувшись, вигукнув пан Мазяр і спантелічено випустив з рук додолу ложечку, якою увесь час дбайливо помішував свою мікстуру.

– Я питаю, на що саме вказує цей ваш довідничок фельдшера?

– Який такий довідничок фельдшера? – певно, від хвилювання повторив за мною пан Мазяр, але, одразу отямившись, почав виганяти нас з аптеки:

– Ану марш звідси! Ходять тут, тиняються, до всього прислухаються. Знайшли собі забавку. Давайте-давайте, виходьте...

– А чого це зразу виходьте? – по-діловому шморгнувши носом, встряв у розмову Любчик. – Я, може, вітамінів хочу купити! Може, у мене авітаміноз, а ви одразу: виходьте!

– Ай-я-яй, – докірливо зітхнув пан Мазяр, – хіба це чемно – так невиховано говорити до старших?

— А хіба чемно перешкоджати дитині боротися зі страшним авітамінозом? — на одному диханні відповів Любчик і сміливо рушив до каси. — Прошу дуже, якщо на те буде ваша ласка, вітамінів на всі гроші, — мовив він і, поклавши на прилавок одну копійчку, серйозно додав: — Решти не треба.

Почервонілий від злості пан Мазяр вже мало не вхопив Любчика за вухо, як до розмови втрутився пан Ступка.

— Стривайте-стривайте, пане Мазяре... — затараторив він, — та ж я цих хлопчиків маю за сусідів. Дуже прошу не гніватись.

— Як то не гніватись? — перебив його пан Мазяр, — адже оця малеча просто-таки знущається з мене. Він кладе мені копійчку та ще й говорить, що йому решта не потрібна! Хіба це не знущання?

— Це не знущання, — настирливо продовжував Любчик, — це звичайний авітаміноз. Сподіваюся, вам відомі симптоми авітамінозу. Адже довідничок фельдшера прямо на них вказує...

І тут треба віддати належне панові Ступці: рятуючи ситуацію, він спромігся на неможливе — за одну лишень мить він встиг не тільки вивести нас з аптеки, вкинувши мені до кишені ключі від квартири, але й ніжно шепнути нам з Любчиком, що на кухні нас чекають бендерики зі сметанкою. Єдине, що прикро: ми з Любчиком так і не дізналися від пана Мазяра, на що саме йому вказує довідничок фельдшера, але то вже нехай буде на його совісті.

Розділ четвертий,

**у якому ви познайомитесь
з нахабною і вкрай самовпевненою кицькою
та дізнаєтесь про те, що ніколи не варто
поспішати туди, куди завжди можна
встигнути.**

Що стосується нас із Любчиком, то, побачивши напроти нашого будинку трамвай №12, ми згадали, що сьогодні таки п'ятниця — улюблений день Любкового тата. Тож нам довелося сховатися за зупинкою, аби не заважати йому дограти до кінця його улюблену виставу. Зрештою, все одно залишався тільки фінал.

— Шкода має бути покарана, — як завжди, не знайшовши Любчика, голосно вигукував тато, ні з чим вертаючись до свого трамвая.

— Покарання виховує в дитині справжню людину, — погодився з ним строгий голос якогось пасажира.

— Ой, та лишіть уже дитину в спокої, — став на захист Любчика чийсь приємний жіночий голос.

Усе як завжди — до дрібничок, — лишень устиг подумати я, як відчув, що Любчик несамовито смикає мене за рукав.

– Подивись... Підними голову і глянь у вікно квартири пана Ступки, – перелякано прошепотів він.

Я автоматично перевів погляд на другий поверх нашого будинку, саме туди, де й мали знаходитись вікна його квартири.

– Що це? – ледь чутно вимовив я і відчув, як по всьому моєму тілу побігли мурашки.

На підвіконні кімнати пана Ступки сиділа істота, яку можна би було прийняти за кішку – синю кішку, але... Але через свою горду поставу вона куди більше була схожа на лева. До того ж, круглі блакитні окуляри на її носі зовсім збивали з пантелику та перехоплювали подих. Якщо ж до цього ще додати золотий медальйон, що блищав на її грудях, синьо-жовтий смугастий шалик і величезний темно-синій ковпак на голові, на якому горіли золоті зорі, то... То, виходить, я навіть не знаю, як описати вам те, що побачив. Бо на перший погляд це безумовно була синя кішка. Але на другий – це все-таки була жінка. Вона незмигтно дивилась на нас із Любчиком. Мені навіть здалося тоді, що вона цим своїм магнетичним поглядом чимось дуже нагадує нашу строгу математичку, яка на початку уроку обирає собі нову жертву, з якої потім знущається цілий урок, випитуючи в неї, що таке тангенс та котангенс.

– Що ти бачиш? – спробував прошепотіти Любчик, не зводячи очей з вікна квартири пана Ступки.

– Я... Я не знаю, як це назвати, – ледь чутно відповів я. – А ти що бачиш?

– Напевно, те саме, що й ти... Цікаво, чому воно не зводить з нас погляду, і взагалі, що цій синій істоті

треба в квартирі пана Ступки? Северине?

– Що, Любчику?

– Ти чого мовчиш? Северине, чуєш, ні?

– А я не знаю, що казати, Любчику.

– Може, треба щось робити? Га, Северине?

– А що, Любчику?

– Ну, я не знаю... Може, давай зробимо вигляд, що ми її не помітили? – прошепотів він тим часом, як синя кішка уважно спостерігала за нами з підвіконня квартири пана Ступки. – Чуєш, що я кажу, Северине? Давай зробимо вигляд, що ми її не помітили.

– Ти думаєш, вона повірить у це? Адже ми вже, мабуть, півгодини як витріщаємось на неї.

– Ну то що ти пропонуєш? – спересердя смикнув мене за рукав Любко.

– Я... Я... Я пропоную підтримати те, що пропонуєш ти...

– А що я пропоную? – зовсім спантеличено перепитав мене Любчик.

– Ну, ти, певно, пропонуєш сісти на цей паркан, – і я кивнув на невеличкий парканчик біля узбіччя, – сісти, відвернутись від цих вікон і трохи посидіти... Я правильно тебе зрозумів?

– Правильно, – одразу погодився Любко з полегкістю і нарешті спромігся відвернути свій погляд від вікна квартири пана Ступки.

Ми метушливо повсідалися на паркан та повернулися спинами до цього нестерпного погляду, що гіпнотизував нас через блакитні скельця своїх вишуканих окулярів.

Майже одразу якась магнетична сила примусила мене розвернутись і знову поглянути на вікна другого поверху.

– Сидить? – пошепки запитав Любчик.

– Сидить, – теж пошепки відповів я і знову повернувся до вікна спиною.

– Дивиться? – знову прошепотів він.

– Дивиться, – ледь чутно відповів я.

Після цього ані Любко в мене, ані я в Любка нічого не питали.

Ми чомусь мовчали... Мовчали та уважно роздивлялись бруківку під нашими ногами.

Коли нарешті ми ретельно вивчили всі тріщинки та горбики вікової львівської бруківки, Любчик прошепотів:

– Може, поговоримо про погоду?

– А що про неї говорити?

– Ну, не знаю... Ти, приміром, як думаєш, буде сьогодні дощ чи ні?

– Я думаю, Любку, які все-таки ми з тобою боягузи...

– Це точно, – сумно погодився він. – Знаєш, коли тебе батьки із собою в Конотоп на гастролі брали, мені історик розповідав про те, як у вісімнадцятому столітті страчували козака Івана Гонту.

– І як його страчували?

– Перші десять днів з нього живого кожного дня дерли пояс шкіри. Потім... Потім... – не договорив Любчик, навмисно спинивши себе, аби я не почув, що йому підступили сльози.

– Що потім?

– Потім його люто катували, так люто, що не тільки сказати, але й думати, згадувати страшно. А він при цьому ані стогнав, ані прохав помилування. Мужньо тримався, як справжній козак, навіть посміхався, коли з нього шкуру дерли, та тихо шепотів: “Я за свою Країну-неньку гину. Гину і не жалію!” Ось як, ясно тобі? – чомусь вже зі злістю чи то в мене, чи то в себе перепитав він. – А ми з тобою просто звичайнісінькі мізерні боягузи – якоїсь кішки синьої злякались.

І тут він рішуче підскочив на ноги та, розвернувшись, кинув погляд на вікно кімнати пана Ступки. На підвіконні так само впевнено та спокійно сиділа та сама синя кішка. І так само гіпнотизувала нас через блакитні скельця своїх вишуканих окулярів.

– Чого це я маю тебе боятися? – сам собі прокричав Любчик. – Це ти мене бійся, а я тебе не боюся! Я – Любомир Тетеря, нащадок славних козаків запорозьких, і я нічого не боюся! Ану, Северинку, дай мені ключі! – крикнув він до мене і простягнув руку. – Чуєш, ні?

– Та стривай ти, вона все одно тебе не боїться! – відштовхнув я Любка. – Глянь, сидить, як та мумія – хоч би тобі бровою повела.

– А мені що до того, може, в неї авітаміноз, ось її і заціпило. Так що ж мені через це – від обіду відмовлятися? Давай ключі, бо бендерики ж таки стинуть, а вони холодні, сам знаєш, не смакують! – і він, вихопивши ключі з моїх рук, впевнено пішов до під'їзду.

Я кинув оком на вікно квартири пана Ступки. На підвіконні спокійнісінько сиділа синя кішка. І так само

спокійнісінько дивилась на мене через блакитні скельця своїх окулярів.

Її самовпевнена поведінка остаточно роздратувала мене, додавши сміливості.

– І що ж тебе так заціпило, кицюню? Може, в тебе дійсно авітаміноз? У наявності усі симптоми! Адже довідничок фельдшера так прямо на них і вказує... – чомусь посміхнувшись, крикнув я їй та побіг наздоганяти товариша, який уже зник у під'їзді. – Стривай, Любку, я теж нащадок славних козаків запорозьких, і я також нічого не боюся!

Я прожогом кинувся на другий поверх, зіштовхнувшись з Любчиком уже біля самих дверей квартири пана Ступки.

– Стривай, я з тобою!

– О ні, тільки не це, – здригнувся я, коли Любчик спробував тихо відчинити двері. Тільки зараз, саме у цю мить я збагнув, що, виявляється, не тільки моему татові складно хоч раз у житті змастити ці бідолашні дверні завіси, але й пану Ступці, як, зрештою, і всім львів'янам.

Нарешті двері зі страшним скреготом відчинилися. Любчик сміливо зайшов до кімнати, не забувши про всяк випадок схопити з комоду мухобійку. Я завбачливо узяв до рук віника.

Але все це було намарне, бо не тільки підвіконня, а й кімната вже були порожні.

– Прекрасно, – мовив Любко, перевіrivши, чи ніхто не переховується під ліжком пана Ступки, – просто чудово!

– І що ж тут чудового, адже вона втекла? І ми лишилися ні з чим – хіба це прекрасно?

– Звичайно, адже ми тепер точно знаємо, що ця хи-мерна, *очкаста* кішка нас боїться!

– Ти думаєш?

– А що тут думати? Вона втекла? Втекла. Це факт?

– Факт, – невпевнено погодився я.

– Значить, вона нас боїться, – задоволено підсумував Любчик, та, не роззуваючись, звалився не ліжко пана Ступки. Але тільки-но він гепнувся на ліжко, як одразу підскочив та заціпило тицьнув пальцем у бік годинника, що стояв якраз навпроти ліжка. За скляними годинниковими дверцятами ховався темно-синій ковпак, всіяний зорями.

Я знову схопив до рук віника і тихесенько, навшпиньки почав наближатись до годинника. Як раптом почув за спиною несамовитий крик: “Я, Любомир Тетеря, нащадок славних козаків запорозьких, нічого не боюся! А-а-а-а!” – на додачу видавив із себе Любко якийсь страшний вигук і кинувся на годинник. Знісши по дорозі три стільці, мене та ледь не розваливши самого годинника, він зрештою спромігся відчинити дверцята та стрибнути усередину. На жаль, увесь цей героїзм виявився марним, адже синьої кішки там не було. Любчик, тримаючи у руках ковпак, сердито виліз із годинника та допоміг мені піднятися з підлоги, на яку, миттю раніше, сам же і завалив мене.

– Любку, ти таки май на увазі, – зауважив я йому, – що ця синя кішка все-таки не “чорна рука”. Адже під час твоєї героїчної гонитви ти мене ледь не прибив.

– Вибач, – мимохідь вибачився Любчик та простягнув мені ковпак, – ти тільки подивись, яка краса.

– Дивно, але зорі на ньому чомусь гарячі – таке враження, що вони живі, – і я, ледь провівши по них долонею, відчув їх стримані подихи. – Що за дивна тканина? Любку, це оксамит?

– Може, й оксамит – я ще ніколи такої тканини не бачив. Але менше з тим, Северинку. Бо ми з тобою наче ті дівчата: яка тканина, який колір, зірочки! – сам себе перекинув він. – Нормальна тканина і нормальні зірочки! Слухай мене, нам часу гаяти не можна. Давай згадуй, як треба виставити стрілки цього годинника, аби потрапити туди, де можуть розповісти все те, чого не можна розповідати.

– Зараз, я десь записав, – пробурмотів я та поліз до кишень, шукаючи обгортку від львівського льодяника, на якій зранку, аби не забути, записав усе, що вночі почув від Золотого Лорда. – А, ось, дивись... – простягнув я Любчику пожмакану обгортку.

– *Шість по шостій*, – прочитав він. – Ти хоч нічого не наплутав?

– Ні-ні, – швиденько образився я, – все точно. Ти ж знаєш, яка в мене пам'ять...

– Та знаю, – посміхнувся Любко, – тому і перепитую...

– Ну-ну, – знову спробував образитись я, – Любчику, ти ось це... Не заривайся, бо я ж тобі це пригадаю, коли ти в мене знову списати контрольну з історії попросиш.

– Та добре, беру свої слова назад, – одразу погодився він із моїми доказами. – Так, значить, *шість по*

шостій, – ще раз повторив він. Потім кинув ковпак на крісло, що стояло біля ліжка пана Ступки, і рушив до годинника.

– Слухай, Любку, а як ми повернемося назад, адже ми не знаємо коду цієї квартири?

– Та якось вже повернемося, – незрозуміло відповів він і першим заліз до годинника. – Ого-о, Северине, це якесь непорозуміння. Годинник сам по собі невеличкий, а всередині його місця стільки, що і загубитися не важко. Як таке може бути?

– Та якось вже може, – теж досить незрозуміло відповів я та поліз усередину. Але щойно ми з Любчиком потягнулися до циферблату, аби виставити потрібний час, як у наших вухах продзвенів досить приємний, але строгий жіночий голос: “Хто спішить – той людей смішить”.

– Ви так думаете? – досить безглуздо прошепотів я у відповідь, намагаючись розібратись, чого все-таки у цьому голосі було більше, приємності чи строгості.

– Це вона, – зніяковіло прошепотів Любко, смикнувши мене за рукав.

– Хто вона? – теж пошепки перепитав я, намагаючись так розвернутись у годиннику, аби не зачепити маятника.

– Котяра, тобто киця. Синя киця, – майже зовсім нечутно промовив він пересохлими губами та ледь кивнув убік крісла, на яке він, мить тому, кинув зористий ковпак.

У кріслі поважно сиділа височенна струнка пані. Вона спокійнісінько гіпнотизувала нас із Любчиком

своїм поглядом і всім своїм виглядом підкреслювала, що має неабиякий гоноровий характер. Її синьо-жовтий смугастий шалик, довгий синій плащ та жовті чобітки досить вдало гармоніювали з її чудною зачіскою. Так-так, саме її чудна зачіска привертала до себе найбільше уваги. Бо я вперше у житті бачив жінку, що мала таке темно-синє волосся. Причому цей колір був настільки насичений якимось теплом, що від нього просто неможливо було відірвати очей. Що вже казати про шпильки у формі жовтогарячих сонечок, які вишукано сяяли на цій неймовірно казковій зачісці. Якщо ж до цього ще додати золотий медальйон, що блищав на її грудях, та блакитні вишукані окуляри на її носі, то говорити більше нічого не треба. Хоч бери пензлик і пиши картину...

– Ніколи не варто поспішати туди, куди завжди можна встигнути, – приязно посміхнулася вона, безумовно, помітивши нашу цілковиту розгубленість.

– А куди завжди можна встигнути? – хитро примружившись, запитав Любчик; і я помітив, як смішно ми з ним віддзеркалюємось у круглих блакитних окулярах цієї пані.

– Завжди можна встигнути тільки туди, звідки немає вороття... Тобто – в небуття, – загадково відповіла вона і знову чомусь посміхнулася.

Переконаний, що не тільки я, а й Любко не зрозумів ані того, що вона має на увазі, ані того, чому вона постійно посміхається.

А в мене, треба вам сказати, ще такий дурний характер, що тільки я чогось не розумію, то відразу розгуб-

лююся. У Любчика ж усе навпаки. Саме через це він не спантеличився і, знову хитро примружившись, запитав:

– Вибачайте, але хто ви така будете?

– О, перепрошую, я не назвалася, – нібито щиро похопилася вона, але знову ж таки не забула посміхнутись. – Капелан церковного хору віденського собору Святої Марії.

– Хто-хто? – не зрозумівши, перебив її я.

– Капелан, – приязно посміхнувшись, повторила вона.

– Диригент церковного хору, – прошепотів, пояснивши мені це дивне слово, Любко.

“Австріячка, – подумав я, – гонорова пані”. Але тут Любко випалив:

– У Відні немає собору Святої Марії.

– Певно, у школі ви маєте відмінно з географії? – здивовано чи то запитала, чи то ствердила вона.

– Маю, – впевнено збрехав Любчик. – І ще маю рідну бабцю у Відні, – одразу вдруге переконливо збрехав він.

– Через що і знаю я цей Відень як свої п'ять пальців...

Ви будете здивовані, але останнє Любчикове твердження було щирою правдою. І навіть більше, ніде у світі ви не знайдете людини, яка б краще за Любчика зналася на географії та історії цього міста. За винятком віденських таксистів та самого віденського мера. А все лишень через те, що батьки Любчика не люблять читати. Саме така okazія, як нелюбов до читання, і призвела до

того, що в родині Тетерів було лишень дві книжки. Одна – з таємничою назвою “Магія для родини” – весь час переховувалась по різних схованках мамою, яка чомусь вважала, що цю книжку може читати лишень вона. А друга мала назву “Відень від А до Я”.

Якийсь пасажир ще років п’ять тому забув її у татовому трамваї №12. Тато щось зо два роки дбайливо возив її зі собою, сподіваючись, що пасажир повернеться. Але дарма. До того ж, три роки тому у Львові випадково склалася примхлива метеорологічна ситуація, яка викликала град, якраз у той час, коли тато мав повертатися із роботи. Саме це і спонукало тата принести цю книжку додому. Адже він забув парасольку і, щоби град не знущався з його лисини, він прикрив голову цією книгою... Ця книжка, на щастя, не переховувалась, а лише зрідка перекидалася з місця на місце, допоки не опинилася у Любчика в дитячій кімнаті. І саме ця випадковість та невитравний дитячий потяг до читання і спричинилися до того, що Любчик вивчив увесь цей фоліант напам’ять. Щовечора перед сном він замість казки читав собі на ніч цю засмальцьовану і нікому не потрібну книгу: “Відень від А до Я”. І вже через рік Любчик не тільки знав напам’ять усі назви віденських вулиць, парків та площ, але й чудово орієнтувався у їх розміщенні. Ось... Тому, запевняю вас, хоч і випадково, але зараз Любко не збрехав. Він сказав чисту правду: у Відні немає собору Святої Марії!

– Тож, певно, ви помилились, сказавши, що працюєте капеланом хору у віденському соборі Святої Марії? – підозріло запитав Любчик.

– Як можна? – стримано відповіла вона, не забувши посміхнутись. – Коли п’ятсот років працюєш на одній посаді, то хіба можна помилитись? Ви просто не розчули: я сказала не у віденському, а в дрезденському соборі Святої Марії. Певно, вам почулось?

– І про п’ятсот років теж почулось? – не здавався Любко.

– Про які п’ятсот років? – посміхнулася вона і глянула крізь блакитні скельця своїх вишуканих окулярів.

– Ви сказали, що п’ятсот років працюєте на одній посаді, – почав уже нервувати Любчик. – Чи мені знову це почулось?

– Не розумію, про що мова? Я сказала, що працюю п’ять років на посаді капелана дрезденського собору Святої Марії. П’ять років у дрезденському соборі... – ніжно повторила вона і знову посміхнулася. – А п’ятсот років працювати хіба можна?

– Аж ніяк не можна, – перекирив її вже добряче роздратований Любко. – Як п’ятсот років працювати, то не можна, а ось заходити до чужої оселі, та ще без запрошення, то, звичайно, можна... Тріпечки, але можна – перепрошую, я правильно зрозумів пані? О, по вашій посмішці бачу, що я таки маю рацію! Невже ви сподіваєтесь, що ми дійсно повіримо в усі ваші вигадки?!

– Правильно Любко каже, – вирішив і я влізти в розмову, – ми вам не віримо!

– Правильно, Северине, не віримо! – відчувши допомогу, ще більш упевнено прокричав Любчик. – Ніякий ви не капелан, ви звичайнісінький самовпевнений котяра... Тобто кішка, – одразу виправився він.

– І ні з якого ви не Дрездена, – відчув я неабиякий приплив хоробрості, після того як Любко обізвав її котярою, тобто кішкою. – Ви не з Дрездена, ви ось із цього годинничка вилізли! Ви нікчемна прислуга Золотого Лорда – ось ви хто!

– Молодець, Северине, – голосно похвалив мене Любчик та швидко зачинив кімнатні двері. – Навіть не сподівайтесь на втечу! З хвилини на хвилину тут уже буде міліція, і ми змусимо вас розказати всю правду про те, що саме ви накоїли у своїй країні!

– Зрештою, міліція вже оточила будинок, – упевнено збрехав я, зробивши вигляд, що дивлюсь у вікно. – Так що вам доведеться усе розказати! Усе: і як ви знущаетесь з бідолашного пана Ступки, і як ви вбили принца Отто – геть усе!

Саме після цих слів Любко відчинив вікно і голосно закричав: “Не стріляйте! Поки не стріляйте, зараз вона сама все розкаже! Головне – перекрийте усі входи-виходи та чекайте на команду!”

І він причинив вікно та одразу ж, для правдоподібності, прокоментував:

– Я попросив міліцію поки не стріляти, адже пані вже згодна розказати нам, що вони вчинили з принцом Отто? Але перед тим, як ви нам розкажете всю правду, я хочу попередити вас, що мій тато – міліціонер! – вигукнув Любчик, сподіваючись цією новиною справити неабияке враження на цю прислужницю Золотого Лорда. Але, на жаль, жодної реакції, окрім зневажливої посмішки на її спокійному обличчі, ми так і не дочекалися. Через це роздратованого до нестями Любчика понесло, і він уже

не міг впоратись зі своїми фантазіями. Фантазіями, які наша класна керівничка-математичка зазвичай називала звичайнісінькою брехнею.

– Так, мій тато – міліціонер! І не просто звичайний міліціонер, а генерал! І не звичайний генерал, а командувач другої танкової армії!

– Оце так-так, – подумав я про себе, – коли Любчик починає брехати, то остаточно втрачає відчуття міри.

– Тож, сподіваюсь, ви розумієте, чим саме для вас може обернутися ваше небажання розказати нам усю правду про принца Отто і пана Ступку? – вже трохи заспокоївшись, але ще досить голосно прокричав Любко та знову хитро примружив очі.

– Я, звичайно, перепрошую, – посміхнувшись, толерантно мовила ця самовпевнена кицька, – але, можливо, ви дозволите вставити мені хоч слово?

– Звичайно, – по-діловому відповів Любко і знову виглянув у вікно. – Зараз, я лишень перевірю, чи вже прибули танки.

– Прибули? – перепитав я, аби хоч трохи додати правдоподібності його безмежній та безглуздій брехні.

– Так, – упевнено відповів Любчик, – танки вже оточили будинок.

– Прекрасно, – вже трохи роздратовано підсумувала пані капелан. – Тож, по-перше: сміливість – це прекрасно, але без витримки сміливість перетворюється на безглуздя. По-друге, не можна говорити про танкову армію, а думати про львівський трамвай №12. Бо є країни, в яких прочитати думки іншої людини так само легко, як вам з’їсти львівського льодяника. Саме тому варто

вчитись контролювати свої думки. По-третє, ніхто не може розповісти того, чого сам не знає. Наступне: не можна безоглядно вірити тому, кому вірити взагалі не можна.

– Ви натякаєте на Золотого Лорда? – обережно втрутився я.

– По-п'яте, – не звернувши на мене жодної уваги, продовжувала вона, – нечемно перебивати співрозмовника. Тим паче жінку. І останнє: ніколи не варто поспішати туди, куди завжди можна встигнути, – таємничо підсумувала вона та, підвівшись, рушила до годинника. Відчинивши скляні годинникові дверцята, вона обернулась до нас і строго прошепотіла:

– Завжди можна встигнути туди, звідки немає ворття... Тобто – в небуття.

Вона швидко перевела стрілки на циферблаті та щезла. Щезла, наче і не було її ніколи.

Не встигли ми прийти до тями, як дверцята годинника знову відчинились. І зненацька до кімнати влетів блакитний пакуночок, охайно перев'язаний яскравою жовтою стрічкою.

– Бомба, – зніяковіло прошепотів Любко, коли цей сюрприз завис у повітрі, прямо навпроти його переляканих очей.

– І судячи з цієї синьо-жовтої кольорової гами, я навіть здогадуюсь, хто нам цей подаруночок прислав, – ледь чутно погодився я.

Саме в цю мить яскраві жовті стрічки стали переплітатися одна з одною, утворюючи жіночий силует. Все відбувалося так швидко, що ми з Любчиком на-

віть не встигли остаточно перелякатись. Але коли цей строкатий силует своїми пухкими жовтими губами урочисто проголосив: “Прошу шановних прийняти подарунок від вельмишановної пані Берлусконі!” – нас таки заціпило. Силует же, не звертаючи уваги на нашу цілковиту розгубленість, доброзичливо посміхнувся та... самоліквідувався. Стрічка сама по собі розв'язалась, і пакуночок відкрився. На щастя, там була не бомба, а звичайнісінькі книжки.

– П-правила хорошого тону, – чомусь затинаючись, прочитав Любчик назву першої книжки.

– Посібник із виховання у хлопців хороших манер, – ледь розібрав я назву другої старовинної книги.

Бом-м! Бом-м-м! – басовито пробамкав годинник...

Любчик перелякано кинув погляд на маятник, певно, сподіваючись на чергові сюрпризи від старого пошарпаного годинника. І не помилився.

– Подивись, – прошепотів він, вказуючи на скляні годинникові дверцята, – що це за мара?

Скло дверцят зсередини, прямо на очах, вкривалося парою. Коли ж пара остаточно затуманила скло, з'явився напис: *п'ятнадцять по другій*.

– Все ясно, – рішуче мовив Любко, – вона заманює нас у пастку...

– Я думаю навпаки, – заперечив я. – По-моєму, вона нам хоче допомогти, але їй щось заважає... Вона чогось боїться...

– Не сміши мене, – категорично вигукнув Любчик. – Більш зухвалої та химерної дамочки я ще не стрічав. У неї ж на лобі написано: прислужниця Золотого Лорда!

– Ти думаєш?

– Зараз не думати, а діяти треба! Ходімо!

– Куди ходімо? – рішуче зупинив я його. – Невже ти не зрозумів, що вона намагалася нас попередити? Ніколи не варто поспішати туди, куди завжди можна встигнути... Не можна безоглядно вірити тому, кому взагалі вірити не можна... Про що говорять ці слова? – запитав я, і сам одразу ж відповів: – Ці слова застерігають! Вони закликають не вірити Золотому Лорду! Ти це розумієш?

– Северине, от дивись сюди, – почав гарячкувати Любко. – Дивись, коли я вирішив тобі допомогти, що я зробив? Я прийшов до тебе та просто і прямо сказав: я не їду до бабці у Франик – ти у всьому можеш розраховувати на мою допомогу. Так я сказав?

– Так, – погодився я.

– Тобто я чесно і прямо виклав тобі свій намір. Улянка на тому тижні вчинила так само.

– Ось тільки не кажи мені про Улянку, – перебив я його. – Знати її не хочу!

– Ти можеш не чіплятися до слів? – знову загарячкував Любчик. – Улянка щиро хотіла допомогти тобі виправити двійку із математики. Тому вона підійшла до тебе після уроку і просто сказала: “Северине, давай я допоможу тобі – розтлумачу, чим, зрештою, тангенс відрізняється від котангенса.” Так вона сказала?

– Так, – знову погодився я.

– Правильно, вона також чесно і прямо виклала тобі свій намір. Розумієш, до чого я веду?

– До чого? – щиро не розуміючи, запитав я.

– Та до того, що коли людина щиро хоче допомогти, то вона не напускає непотрібного туману, а висловлюється просто та прямо. Правильно?

– Правильно.

– О! А як себе поводи́ла ця зухвала дамочка? Спочатку вона прикидалася кішкою, потім капеланом, філософом, а на додачу ще скорчила із себе нашу строгу математичку. Ти тільки згадай, яку нісенітницю вона тут верзла. Адже усі її слова купи не трималися. Коли вона почала заливати, що вже п'ятсот років працює на посаді капелана, я збагнув, що вже не можу пригадати, яке моє ім'я! Це ж треба ще вміти так голову заморочити. Розумієш, до чого я веду?

– До чого? – знову щиро не розуміючи, запитав я.

– Та до того, що ця дамочка не сказала нам жодного слова правди!

– Ну не скажи, про танкову армію та про трамвай твого тата вона все-таки вгадала.

– Ось, ти можеш не чіплятися до слів? – образився Любко.

– Можу.

– Зрозумій ти нарешті, що ця оката котяра просто хотіла втертися до нас у довіру. Але її чорне хитре нутро їй же самій завжди і перешкоджало. Через те вона і бісилась. Розумієш, до чого я веду?

– Розумію, – погодився я, хоча, чесно кажучи, анічогісенки не розумів.

– О, молодець, – похвалив мене Любчик та захоплено затараторив далі. – Я, наприклад, куди більше вірю Золотому Лорду. Ні, він, звичайно, рідкісний мерзотник,

але він принаймні цього не приховує. Прийшов, чесно сказав, що програвся в карти. Ображено сказав, що він розповідь, а чого не скаже. Признався, що його підлість перевірити ніхто не зможе. Обізвав тебе гидотним хлопчиком, зробив спробу задушити – все просто і ясно. Правильно я кажу?

– Правильно, – радісно погодився я, задоволений з того, що нарешті зрозумів, куди хилить Любчик.

– А ця зухвала синьо-жовта дамочка весь час намагалася вдати із себе ту, ким вона не є насправді. Її ціллю було втертися до нас у довіру, аби заманити у пастку. І ось ця писанина, – переконливо та ображено вказав він на напис, який прикрашав годинникові дверцята, – ця писанина – зайве тому підтвердження!

– *П'ятнадцять по другій*, – автоматично прочитав я, намагаючись збагнути не тільки усі Любчикові блискучі докази, але й жахливу підступність зниклої дамочки.

– Загалом, Любку, ти правий. Якщо обирати з-поміж Золотого Лорда та цієї пані в окулярах, то все-таки Золотий Лорд викликає більше довіри. Дійсно, він хоч не таїв, що він справжнісінький мерзотник. А ця пані увесь час корчила із себе нашу класну керівничку-математичку.

Бом-м-м! Бом-м-м! – басовито пробив годинник.

– Так значить: *шість по шостій*, – прошепотів Любко, – саме цей час назвав тобі Золотий Лорд?

– Саме цей, – упевнено відповів я і рушив до годинника.

– Северине, ти точно нічого не наплутав?

– Любчику, ти ж знаєш, яка в мене пам'ять.

– Знаю, – виставляючи стрілки на циферблаті, відповів він, – тому і перепитую.

Шість по шостій – це останнє, що я побачив у львівській квартирі пана Ступки. Далі було сяйво. Безмежне, всепоглинаюче сяйво і більше нічого.

“Боже, це сяйво ні з чим неможливо порівняти, – лишень встигнув подумати я, – ні з чим, окрім Улянчиної посмішки.”